

„...keď sa nevydáme, čepce popredáme“? Na margo výstavy *Krásy pre ženu stvorená*, Slovenské národné múzeum, sídelná budova, Vajanského nábrežie, Bratislava, 22. 3. 2019 – 29. 9. 2019

Marta Botiková

Ústredné miestnosti sídelnej budovy Slovenského národného múzea na Vajanského nábreží sú miestom pre reprezentatívne výstavy o Slovensku a jeho kultúre. Zažili sme tam mnohé veľmi pekné, prehľadné a vkusné, inštruktívne aj emotívne prezentácie z oblasti dejín, umenia aj ľudovej kultúry, novšie často s prepojením na premeny kultúrnych prvkov a ich miesto a uplatnenie v súčasnom živote. Z nedávnych spomeňme napríklad ženský ľudový odev z regiónov Slovenska prepojený s módnou tvorbou a výrobou modrotlačé.

Tieto priestory v budove SNM na nábreží Dunaja, neďaleko parkoviska osobných áut aj autobusov, sú ako stvorené potešiť aspoň nakrátko oko turistov – poučených a zámerne hľadajúcich, či len tých, čo sa jednoducho nechajú oblažiť vzrušením poznávania a novoty. A, samozrejme, všetkých ďalších v širokej škále múzejných návštevníkov, od domácich rodinných zostáv, cez školské výlety až po zámerne prichádzajúcich znalcov.

K výstavám patria aj kultúrne programy, bulletiný a iné kontaktné aktivity, ktoré nejakým spôsobom presahujú rámec výstavy v jej priestoroch. Odniesete si zážitok alebo aspoň tlačené slovo, doplnené obrazovou prílohou, ktoré môže predstavovať návraty pre návštevníka a rozsiahlejší informačný arzenál, ku ktorému je vždy možné sa vrátiť.

Výstava je dnes už za polovicou svojej prezentácie a okrem skladačky, ktorej text je v rozsahu menej ako desať odsekov, doplnený pätnástimi nečitateľnými malými fotografiami, neexistuje iný tlačený sprievodca výstavou. Pravda, konali sa prezentačné aktivity, prehliadka čepcov mala patričný úspech... Škoda, že nie je zaradená do programu pravidelne, alebo aspoň častejšie. Moderný človek sa možno uspokojí, že existujú dva jednominútové videozáznamy, na ktoré si môžeme „kliknúť“ na stránke www.snm.sk. Zámerom kurátora by malo byť doviest' návštevníka do kamennej budovy múzea, aby výstavu vskutku, „na vlastné oči“ aj uvidel, a to aj s atraktívnym podujatím oživenia čepcov.

Výstava má nesporný potenciál práve vďaka jej tematicky monografickému charakteru. Zahŕňa pokrývky hlavy od obradových dievockých párt, ktoré sem popravde ani veľmi nepatria, napríklad aj preto, že sú len slávnostné, nie každodenné. Ak ich však označíme za akýsi prológ začepčenia, nuž nech sú tiež ukázané, pre ich nespornú formálnu a estetickú prít'azlivosť. Túto postupnosť, nadväznosť, však autorka výstavy nijako osobitne nevysvetľuje. Návštevník však obyčajne nemá absolvovaný proseminár z etnológie, aby uvedené vzťahy i veci bez vysvetlenia porozumel.

Ďalším, a pre výstavu hlavným, obsahom je zavíjanie hlavy do slávnostných i všedných čepcov, úprava vlasov pod čepiec, ukázané v škále od mladých vydatých žien až po zostarnuté, vo vdovskom stave dožívajúce ženy, ktoré majú čepiec nachystaný aj ako súčasť svojej výbavy do truhly. Autorka výstavy predstavila regióny, „krojové“ oblasti či skupiny obcí z jednej farnosti alebo inak definovanej geografickej alebo administratívnej blízkosti a k nim náležiacie čepce, niekedy aj vo vývine jednotlivých typov.

Čepce sú popísané podľa stavu nositeľky, času a etnickej či geografickej príslušnosti, ako aj podľa použitých ornamentálnych motívov a techník zhotovenia (paličkovanie, vyšívanie a pod.). Treba však povedať, že návštevníkovi nie je vždy jednoznačne vysvetlené, ako a prečo sa dostali napríklad spišské Mengusovce vedľa Rybian neďaleko Topoľčian, čo má práve

sledovať či všímať si na exponátoch. Vôbec, expozičný výraz tejto výstavy má veľa rezerv. Napríklad popisy, tie sa nachádzajú niekedy len 100 cm nad zemou. Schované pod policami s exponátmi sú celkom nefunkčné. Očakávali vari tvorcovia, že návštevník bude po výstave chodiť v predklone? Výstava je doplnená aj niekoľkými veľkoplošnými fotografiami, z už chronicky známych kolekcí diel K. Plicku a P. Socháňa. Niektoré fotografie, ktoré sú nesporne krásnymi dielami a ich „opozeranosť“ im môžeme odpustiť, zostávajú však nepopísané už tretí mesiac po otvorení výstavy. Vari sa na tie veľké fotografie pri popisovaní zabudlo?

Pripomienka detskej melódie „*Jedna druhej riekla...*“, kde sa v druhom verši spieva o tom, že „*keípime si čepce*“, sú aktivity spolku, vlastne výrobného družstva Lipa, a. s. ktorého členky sa zaoberali aj výrobou, distribúciou a predajom vyšívanych krojových súčastí, medzi nimi aj čepcov. Veľmi pozorný návštevník má šancu tieto procesy premien začepčenia na výstave zahliadnuť. Len sa domnievame, že by potreboval aj pomocnú ruku v podobe publikácie, respektíve obsiahlejšieho kurátorského výkladu. Tiež by možno pre znásobenie estetického zážitku bolo bývalo vhodné použiť iné anonymné „hlavy“, nie z lacného bieleho polystyrénu... Iba ak išlo o kontrapunkt krásy minulých čias a súčasnej „umelohmotnej“ éry?

Domnievam sa, že *Krása pre ženu stvorená* je jedna z prvých výstav Evy Dudkovej. Veríme, že latku kvality a odborného záberu bude dvíhať v budúcnosti vyššie.